

Bijlage I

Bij het toezichtsrapport over
de multilaterale gegevensuitwisseling
door de AIVD over (vermeende) jihadististen

CTIVD nr. 56

[vastgesteld op 7 februari 2018]

**CT
IVD**

Commissie van Toezicht
op de Inlichtingen- en
Veiligheidsdiensten

Opzet en methodiek

Afbakening

Wat is wel onderzocht?

De CTIVD heeft onderzoek verricht naar de multilaterale gegevensuitwisseling van de AIVD binnen een aantal samenwerkingsverbanden. De CTIVD heeft diepgaand onderzoek verricht naar de samenwerking binnen de Counter-Terrorism Group (CTG) en naar multilaterale sigint samenwerking. Daarbij is sprake van intensieve multilaterale uitwisseling van persoonsgegevens.

De CTIVD heeft ervoor gekozen zich te richten op de multilaterale gegevensuitwisseling die plaatsvindt in het kader van het onderzoek van de AIVD naar (de dreiging vanuit) het strijdgebied Syrië/Irak.

Wat is niet onderzocht?

Multilaterale gegevensuitwisseling met betrekking tot jihadstrijders in of terugkeerders vanuit andere gebieden, bijvoorbeeld Noord-Afrika, is niet onderzocht.

De CTIVD heeft geen nader onderzoek verricht naar de samenwerking of gegevensuitwisseling vanuit de onderzochte samenwerkingsverbanden met derde partijen, zoals tussen de CTG en Europol of met diensten van derde landen.

De CTIVD heeft geen onderzoek verricht naar de effectiviteit van de multilaterale samenwerking.

Opzet

De CTIVD signaleert dat gedurende haar onderzoek de ontwikkelingen binnen de multilaterale samenwerking een vlucht heeft genomen. De AIVD heeft daarbij veelal een pragmatische weg gekozen. Dit heeft mede geleid tot een relatief snelle intensivering van de multilaterale samenwerking tussen inlichtingen- en veiligheidsdiensten. De CTIVD heeft zich in haar onderzoek voortdurend de vraag gesteld waar, in deze steeds veranderende omstandigheden, de verantwoordelijkheden van de AIVD liggen resp. of deze op basis van de Wiv 2002 voldoende zijn ingevuld.

Tegen deze achtergrond heeft de CTIVD gekozen voor een brede, systemmatige benadering van haar rechtmatigheidsonderzoek. Zij heeft bekeken hoe de multilaterale samenwerking als geheel is ingericht en functioneert. Daartoe heeft zij onderzocht in hoeverre het systeem van multilaterale

gegevensuitwisseling voldoende waarborgen geeft voor de bescherming van het individu. In aanvulling daarop is onderzocht in hoeverre het interne beleid van de AIVD dergelijke waarborgen geeft. Ook zijn steekproeven genomen van de uitwerking daarvan in de praktijk.

De resultaten van dit onderzoek geven als het ware een foto van de huidige samenwerking. Het betreft een momentopname die inzichtelijk maakt waar op dit moment sprake is van voldoende waarborgen voor de bescherming van het individu, en waar dit nog niet het geval is en mogelijk risico's aan de orde zijn. Langs deze weg heeft de CTIVD in haar onderzoeksopzet, bevindingen, conclusies en aanbevelingen beoogd recht te doen aan de ontwikkeling waarin de multilaterale samenwerking zich bevindt.

Onderzoeksvragen

In dit onderzoek heeft de volgende vraag centraal gestaan:

Hoe is de multilaterale gegevensuitwisseling van de AIVD over (vermeende) jihadisten ingericht en is deze gegevensuitwisseling rechtmatig?

Deze hoofdvraag valt uiteen in de volgende deelvragen:

- 1. Welke rol vervult de AIVD in de multilaterale aanpak van het internationaal jihadisme? Binnen welke multilaterale samenwerkingsverbanden wisselt de AIVD persoonsgegevens uit in het kader van de aanpak van jihadisten?*
- 2. Hoe worden persoonsgegevens uitgewisseld? Welke (nieuwe) samenwerkingsvormen vinden plaats?*
- 3. Wat is de juridische grondslag voor de aangetroffen vormen van gegevensuitwisseling?*
- 4. Is sprake van voldoende waarborgen voor de bescherming van grondrechten? Hoe geeft de AIVD in de praktijk invulling aan die waarborgen?*
- 5. Is sprake van risico's die geadresseerd moeten worden?*

Methodiek

Oriëntatie

De CTIVD heeft om zich een beeld te vormen, oriënterend onderzoek verricht en gesprekken gevoerd met enkele teamhoofden en andere medewerkers van contraterrore teams bij de AIVD. Naar aanleiding hiervan is een intern plan van aanpak voor het onderzoek opgesteld.

Feitenonderzoek

De CTIVD heeft in de systemen van de AIVD onderzoek verricht naar de volgende aspecten:

- Door de minister van BZK vastgestelde wegingsnotities met betrekking tot de buitenlandse diensten die deelnemen aan de CTG dan wel de sigint samenwerking;
- Multilaterale afspraken die binnen de CTG of de sigint samenwerking zijn gemaakt en zijn neergelegd in overeenkomsten, beleidsstukken, procedures, verslagen van bijeenkomsten of gesprekken, telexen et cetera;
- Intern beleid van de AIVD, zoals blijkt uit vastgestelde beleidsstukken, procedures en verslagen van vergaderingen;
- De ontwikkeling van (nieuwe) samenwerkingsvormen of wijzen van gegevensuitwisseling binnen de CTG en de sigint samenwerking;
- Multilateraal uitgewisselde persoonsgegevens, die zijn opgenomen in targetlijsten, de CTG database, andere gedeelde databestanden, verslagen van (operationele) bijeenkomsten of gesprekken, telexen et cetera. Dit onderzoek heeft steekproefsgewijs plaatsgevonden.

Gesprekken

De CTIVD heeft daarnaast gesprekken gevoerd met drie teamhoofden van CT teams, een analist van een CT team, twee senior bewerkers van CT teams, een projectleider, het hoofd Buitenlandse Relaties, het hoofd Juridische Zaken, enkele juridisch medewerkers, een politiek adviseur en verschillende functionarissen van de Joint Sigint Cyber Unit (JSCU).¹ Met sommige van deze personen zijn meerdere gesprekken gevoerd. De gesprekken dienden ertoe het feitencomplex aan te vullen of van nadere context te voorzien. Tijdens sommige van deze gesprekken zijn op verzoek van de CTIVD aanvullende documenten overlegd.

MIVD

Het onderzoek heeft zich niet gericht op de MIVD. De bevindingen, conclusies en aanbevelingen m.b.t. de sigint samenwerking gelden evenwel in gelijke mate voor de MIVD als voor de AIVD, omdat beide diensten in desbetreffende samenwerking betrokken zijn. De MIVD en de minister van Defensie zijn in de gelegenheid gesteld te reageren op het opgestelde rapport.

Deskundigenbericht

De toetsing door de CTIVD van de juridische grondslag van de (nieuwe) samenwerkingsvormen die momenteel aan de orde zijn binnen de multilaterale samenwerking van de AIVD met buitenlandse diensten, kan fundamentele gevolgen voor de AIVD met zich meebrengen. Het internationaal recht, onder meer op het gebied van staatsaansprakelijkheid en op het gebied van gegevensbescherming, is daarbij relevant. Waar het gaat om de samenwerking tussen inlichtingen- en veiligheidsdiensten, zijn deze rechtsgebieden nog volop in ontwikkeling.

Tegen deze achtergrond heeft de CTIVD, ingegeven door zorgvuldigheid, op basis van artikel 76 Wiv 2002 opdracht gegeven aan twee deskundigen op voornoemde rechtsterreinen. De opdracht betrof het opstellen van een deskundigenbericht m.b.t. de juridische grondslagen verantwoordelijkheidsverdeling van de CTG database (zie bijlage IV).

De opdracht aan de deskundigen is in eerste aanzet gegeven aan de hand van een fictieve casus, geënt op het Europol Informatie Systeem. Aan de hand van de casus zijn door de CTIVD vragen geformuleerd. Gedurende het onderzoek van de deskundigen heeft de AIVD meer informatie over de CTG database publiekelijk vrijgegeven. De CTIVD is hierdoor in de gelegenheid geweest haar vragen aan de deskundigen van een nadere context te voorzien en aan te scherpen. Ook heeft zij aanvullende vragen aan hen gesteld. De CTIVD heeft op verschillende momenten overleg met de deskundigen gevoerd.

Onderzoekperiode

Dit rapport ziet op de multilaterale gegevensuitwisseling van de AIVD m.b.t. (vermeende) jihadisten vanaf begin januari 2015. Het onderzoek is beëindigd met het opstellen van het rapport eind juni 2017 en beslaat daarmee een periode van tweeënehalf jaar. Het rapport is mede vanwege het doen opstellen van een deskundigenbericht opnieuw opgesteld eind oktober. Belangwekkende (beleids) ontwikkelingen die in de periode juni-oktober 2017 hebben plaatsgevonden zijn meegenomen in het rapport. Er is geen integrale update gedaan van het onderzoek.

¹ De JSCU is de gezamenlijke eenheid van de AIVD en de MIVD die zich bezighoudt met de verwerking van gegevens op het gebied van sigint en cyber.

Tijdsverloop

Het onderzoek is op 10 maart 2016 aangekondigd aan de Eerste en de Tweede Kamer, de minister van BZK en de AIVD. Het toezichtsrapport is door de CTIVD opgesteld op 21 juni 2017. De CTIVD heeft op 6 september 2017 opdracht gegeven tot het opstellen van een deskundigenbericht. De reacties van de AIVD en de MIVD op het opgestelde rapport zijn op 7 resp. 12 september 2017 door de CTIVD ontvangen. Het deskundigenbericht was gereed op 22 oktober 2017. De CTIVD heeft het toezichtsrapport opnieuw opgesteld op 25 oktober 2017. De reactie van de AIVD en de MIVD op het opnieuw opgestelde rapport is ontvangen op 24 november 2017. Hierin wordt aangegeven dat het opgestelde rapport is vertaald ten behoeve van ruggespraak met de andere aan CTG deelnemende diensten. De minister van BZK zal het resultaat hiervan bij haar reactie op het opgestelde rapport betrekken. Ruggespraak met partnerdiensten op het terrein van sigint wordt niet nodig geacht. De reactie van de ministers van BZK en Defensie is ontvangen op 7 februari 2018. Hierna is het toezichtsrapport vastgesteld op 7 februari 2018.

Tijdelijk adres:
Frederikkazerne, gebouw 35
Van Alkemadelaan 786 | 2597 Den Haag
Postbus 90701 | 2509 LS Den Haag

T 070 315 58 20 | **F** 070 381 71 68
E info@ctivd.nl | www.ctivd.nl